

Interpellatie van-Velzen in zake de invrijheidstelling der Nederlandsche krijgsgevangenen in den Zuid-Afrikaanschen oorlog.

De heer **Sassen**: Mijnheer de Voorzitter! Zeer tot mijn leedwezen moet ik verklaren heden geen nieuw licht opgedaan te hebben. De Minister heeft ons gewezen op de wettelijke maatregelen, die Duitschland zou kunnen nemen, waardoor onze positie nog ellendiger zou worden. Ik vraag echter niet wat Duitschland *kan* doen, maar wat het *doet*. En wat doet Duitschland op dit oogenblik? Het verzekert aan de Duitsche fabrikanten, die vóór 1 September 1903 in Nederland invoeren, een export-premie van 2 of 3 mark. Daar zien wij het gevaar.

Wanneer de Minister tot ons gezegd had: ik sta aan de grens, ik zal waken, toezien! Wanneer het gevaar dreigt dat de Duitsche fabrikanten beginnen te leveren om de export-premie te verwerven, zal ik hun toeroepen: „halt, niet verder”, dan ware ik tevreden geweest; maar juist dit ontbreekt aan de redeneering van den Minister.

Het zou mij daarom zeer aangenaam zijn, indien de Minister nog kon antwoorden op deze vraag: is de Minister bereid om, wanneer de feiten aantoonen dat wij overstroomd gaan worden door vreemde suikers, zich te wapenen met de noodige maatregelen om die ramp aan Nederland te besparen? Als de Minister zich daartoe bereid wil verklaren, zal het mij en mijn vrienden de onaangenaamheid besparen, van een motie in te dienen van de voorbedoelde strekking.

De heer **Harte van Tecklenburg**, *Minister van Financiën*: De geachte afgevaardigde uit Noordbrabant, de heer Sassen, wenscht pertinent antwoord op de door hem gestelde vraag, „of de Regeering bereid is, wanneer wij overstroomd zouden worden met buitenlandse suikers, zich te wapenen, ten einde die ramp aan Nederland te besparen”.

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer de Regeering de overtuiging krijgt, dat door het invoeren van buitenlandse suikers inderdaad de toekomst van de Nederlandsche suiker-industrie wordt bedreigd, zal zij niet nalaten daartegen maatregelen te nemen.

De heer **Sassen**: Mijnheer de Voorzitter! Mag ik nog zeggen dat ik thans den Minister danken kan voor het door hem gegeven antwoord.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **Voorzitter**: Ik heb de eer der Regeering namens de Kamer dank te brengen voor de door haar gegeven inlichtingen.

II. INTERPELLATIE VAN DEN HEER VAN VELZEN, IN ZAKE DE INVRIJHEIDSTELLING DER NEDERLANDSCHE KRIJGSGEVANGENEN UIT DEN ZUID-AFRIKAANSCHEN OORLOG.

De heer **van Velzen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik betuig aan de Kamer dank voor de mij verleende vergunning om aan de Regeering een vraag te mogen richten in zake de invrijheidstelling der Nederlandsche krijgsgevangenen uit den Zuid-Afrikaanschen oorlog. Tevens breng ik dank aan de Regeering voor de door haar betoonde bereidwilligheid om aanstonds een antwoord op de in te stellen interpellatie te geven.

Ter toelichting van de door mij te stellen vraag, zooals ik die in de zitting van Maandagavond heb medegedeeld, veroorloof ik mij een korte inleiding.

De oorlog in Zuid-Afrika is nu reeds meer dan een maand geleden geëindigd, zonder dat — zoover bekend is — de Nederlanders welke zich aldaar in krijgsgevangenschap bevinden, weder in vrijheid zijn gesteld.

Volgens een bericht van den 27sten der vorige maand, voorkomende in de *Nieuwe Rotterdamse Courant* van Zaterdag 11, zijn na het eindigen van den oorlog in Zuid-Afrika door de Nederlandsche Regeering reeds in de eerste dagen van Juni aan Hr. Ms. gezant te Londen instructiën verstrekt, met het doel om zooveel mogelijk de invrijheidstelling van de Nederlandsche krijgsgevangenen in Zuid-Afrika te bevorderen, maar heeft de Engelsche Regeering tot dusver nog geen beslissing te dien aanzien genomen.

Indien de steller dezer mededeeling juist is ingelicht — waaraan ik geen reden heb te twifelen — dan breng ik de Regeering gaarne dank voor de door haar betoonde vigilantie. Maar

dan is daarmede ook geconstateerd, dat de gedane stap tot dusver geen gunstig effect heeft gesorteerd.

Ik breng te dezer gelegenheid in herinnering het debat dat, tijdens de behandeling der Staatsbegroting, omtrent de gevangenhouding van het mannelijk personeel der tweede Nederlandsche ambulance op Ceylon zoowel hier als in de andere Kamer is gevoerd.

In de zitting van 30 Januari 11. heeft Zijn Excellentie de Minister van Buitenlandsche Zaken, toen de zaak van de tweede Nederlandsche ambulance door den geachten afgevaardigde uit Noordholland, den heer Rahusen, ter sprake werd gebracht, verklaard, dat het inderdaad een enkelen keer gebeurd is dat personen die op andere gronden krijgsgevangen waren, op verzoek van hun Regeeringen in vrijheid zijn gesteld; maar meestal is op dergelijke verzoeken geantwoord: „dat de krijgsgevangenschap duurt totdat de oorlog geëindigd zal zijn en dat er geen reden is om van dien regel af te wijken”.

In de Tweede Kamer, zitting van 7 December 11., heeft de Minister in antwoord op de redevoeringen, gehouden door de heeren de Visser en Seret, onder meer, er op gewezen dat de gewone regel is „dat die in een oorlog krijgsgevangen wordt gemaakt, krijgsgevangen blijft totdat de oorlog uit is, hoewel de Regeering of de commandeerende officieren altijd het recht — niet de verplichting — hebben om krijgsgevangenen op hun eerewoord vrij te laten”.

Ik leg nadruk op de verklaring, dat volgens den gewonen regel de krijgsgevangenschap duurt totdat de oorlog uit is.

Er is thans, op dit oogenblik, niet alleen meer sprake van de krijgsgevangenen, behoorende tot de tweede Nederlandsche ambulance, maar van alle Nederlanders die aan den strijd hebben deelgenomen en in den Zuid-Afrikaanschen oorlog gevangen zijn genomen. Op al deze personen, om welke reden zij dan ook in krijgsgevangenschap zijn geraakt, is, naar ik veronderstel, de regel van toepassing, dat de krijgsgevangenschap duurt totdat de oorlog geëindigd is.

Op het doorgaans harde lot hetwelk hen treft die zich in krijgsgevangenschap bevinden, behoef ik zeker te dezer plaatse niet te wijzen. Ik acht het dan ook overbodig met vele woorden de wenschelijkheid te betoogen dat aan deze personen, zoowel ter wille van hen zelf als in het belang hunner familiën, zoodra mogelijk de vrijheid worde teruggeschonken. Nu het motief hunner gevangenhouding door het staken van den strijd en den gesloten vrede is vervallen, bestaat er zeker gereede aanleiding om bij de Engelsche Regeering op hun spoedige invrijheidstelling aan te dringen of te blijven aandringen. Daarom veroorloof ik mij tot de Regeering de vraag te richten, welke stappen door haar bij de Engelsche Regeering zijn gedaan of verder door haar zullen worden genomen, om, nu de vijandelijkheden in Zuid-Afrika zijn gestaakt, de spoedige invrijheidstelling der Nederlandsche krijgsgevangenen uit den Zuid-Afrikaanschen oorlog te bevorderen.

De **Voorzitter**: Is de Regeering bereid de gedane vragen terstond te beantwoorden?

De heer **Melvil van Lynden**, *Minister van Buitenlandsche Zaken*: Ja, Mijnheer de Voorzitter.

De **Voorzitter**: Dan is het woord aan den heer Minister van Buitenlandsche Zaken.

De heer **Melvil van Lynden**, *Minister van Buitenlandsche Zaken*: Mijnheer de Voorzitter! Over de theoretische quaestie door den geachten interpellant geopperd, of het tijd is dat de krijgsgevangenen, die door de Engelschen in Zuid-Afrika zijn gemaakt, worden vrijgelaten nu de oorlog heeft opgehouden, zal tusschen hem en mij geen verschil van meening zijn. Met den geachten interpellant houd ik het er voor, dat daar waar de oorlog uit is, de krijgsgevangenschap ook uit moet zijn, want dan is de reden vervallen, waarom personen in krijgsgevangenschap gehouden worden, nl. om hen daadwerkelijk te beletten deel aan den oorlog te nemen. Maar wanneer men het in theorie daarover eens is, moet bij de uitvoering te rade worden gegaan met de eischen van de practijk. Ik wil wijzen op hetgeen geschied is na afloop van den Fransch-Duitschen oorlog. Toen

Interpellatie van-Velzen in zake de invrijheidstelling der Nederlandsche krijgsgevangenen in den Zuid-Afrikaanschen oorlog.

bestond evenzeer, zoodra de vredespreliminairen geteekend waren, de verplichting om de krijgsgevangenen naar huis te zenden. Dit is zelfs uitdrukkelijk geconditionneerd. De vredespreliminairen nu zijn geteekend den 26sten Februari 1871 en eerst op 11 Maart, dus 14 dagen later, is de overeenkomst getroffen hoe de terugbrenging van de gevangenen zou geschieden, terwijl in het vredetractaat van Frankfort, dat gesloten werd den 10den Mei, nog bepaald werd, dat men zou voortgaan de gevangenen naar huis terug te brengen. Hieruit blijkt dat de terugbrenging in 2½ maand nog niet geheel had kunnen geschieden, en toen had men het voordeel, dat het vervoer kon plaats hebben met treinen in een werelddeel vrij goed van spoorwegen voorzien, terwijl de treinen, die de Deutsche militairen uit Frankrijk naar Duitschland brachten, uit het binnenland van Duitschland de Fransche gevangenen naar Frankrijk konden terugvoeren.

Hier, waar de terugbrenging per scheepsgelegenheid moet geschieden en soms uit plaatsen waarmede het verkeer te water niet zeer frequent is, zal het wat langer moeten duren, voordat de gevangenen zullen zijn terug bezorgd.

De Nederlandsche Regeering is natuurlijk, toen zij kennis kreeg van het sluiten van den vrede, er dadelijk op uit geweest om werk te maken van het doen terugkeeren van de krijgsgevangenen van Nederlandsche nationaliteit.

De vrede is te Pretoria geteekend den 31sten Mei des avonds om half elf.

Eenige dagen later is dat feit hier bekend geworden en reeds bij brief van 5 Juni j.l. heeft de Regeering den gezant te Londen geïnstrueerd om werk te maken van het doen terugkeeren van de krijgsgevangenen van Nederlandsche nationaliteit en vooral werd daarbij nadruk gelegd op het doen terugkeeren van die krijgsgevangenen, voor welker invrijheidstelling de Nederlandsche Regeering herhaaldelijk pogingen had aangewend.

Twee dagen later, dat is op 7 Juni, kreeg ik bericht, dat de Engelsche Regeering niets liever verlangde dan alle gevangenen zoo spoedig mogelijk te doen terugkeeren, ook om aan de kosten van onderhoud van een zoo talrijk gezelschap een einde te maken, maar dat de maatregelen daartoe nog niet waren getroffen.

Een paar dagen later stond een bericht van het War Office in de *Times*, dat op de talrijke aanvragen om invrijheidstelling van krijgsgevangenen en om permissie om naar Zuid-Afrika terug te keeren, antwoordde, dat deze aan de aandacht van Zr. Ms. Regeering waren onderworpen en dat ter bekwaamer tijd een beslissing daaromtrent zou worden genomen, maar dat, zoolang dit niet het geval was, geen uitzonderingen konden worden gemaakt ten behoeve van bepaalde personen.

Onze gezant is steeds blijven aandringen op een beslissing en heeft herhaaldelijk daartoe bezoeken afgelegd aan het Departement van Buitenlandsche Zaken in Engeland. Telkens ontving hij echter ten antwoord, dat de zaak geregeld zou worden, maar door de Regeering in deze nog niets was beslist.

Nu is het in zoover een goede zaak geweest, dat de zitting gisteren moest worden verdaagd, want hedenmorgen ontving ik het bericht, dat door de Engelsche Regeering besloten is, dat zij op zich zal nemen het repatriëren van alle krijgsgevangenen in deze volgorde: eerst de Boeren, die den eed van trouw hebben afgelegd, vervolgens zij die dit niet hebben gedaan en eindelijk de vreemdelingen. Daarbij is echter tevens bepaald dat de vreemde gevangenen, die op eigen kosten willen repatriëren, dit onmiddellijk zullen kunnen doen en dat voor hen die zullen worden afgehaald, of voor wier terugkeer door de Regeering van hun land speciale voorzieningen worden getroffen, alle faciliteiten zullen worden gegeven. Zij mogen echter niet terugkeeren naar Zuid-Afrika.

Ik geloof dus, dat ik den geachten interpellant kan geruststellen, dat de Nederlandsche krijgsgevangenen, die op eigen kosten willen terugkeeren, of voor wie de kosten worden betaald

en scheepsruimte beschikbaar wordt gesteld, binnenkort naar het vaderland zullen kunnen worden teruggevoerd. Ik mag hierbij voegen, dat indien, en voor zoover daartoe de tusschenkomst of de medewerking van de Nederlandsche Regeering mocht noodig zijn, die hulp en medewerking hun zooveel mogelijk zullen worden verleend.

De heer van Velzen: Mijnheer de Voorzitter! Ik dank de Regeering voor het gegeven antwoord, waaruit gebleken is, dat de Regeering direct na het sluiten van den vrede in Zuid-Afrika diligent is geweest en voortdurend pogingen in het werk heeft gesteld om de invrijheidstelling der Nederlandsche krijgsgevangenen te verkrijgen.

Het verheugt mij deze verklaring te hebben ontvangen, waaruit ook gebleken is, dat, gelijk men mocht verwachten, de Regeering een warm hart heeft voor de belangen van onze landgenooten, die daarginds aan den strijd hebben deelgenomen.

De verrassende mededeeling door den Minister gedaan, dat de Engelsche Regeering bereid is om de Nederlandsche krijgsgevangenen spoedig te doen repatriëren, zal zeker in den lande met algemeene blijdschap worden vernomen, niet minder de verklaring, dat onze Regeering tevens bereid is om alle mogelijke faciliteiten te verlenen voor den terugkeer der krijgsgevangenen.

Ik wensch in verband met deze mededeeling de aandacht te vestigen op een bericht, voorkomende in de *Nieuwe Rotterdamse Courant* van heden, door Reuter onder de telegraphische berichten medegedeeld en overgenomen uit de *National Zeitung*. Volgens dat bericht heeft Minister Richthofen in de laatste dagen herhaaldelijk gesproken met den Engelschen zaakgelastigde over de spoedige terugzending van krijgsgevangenen van Deutsche nationaliteit. De Engelsche Regeering schijnt gezind te zijn om de gevangenen spoedig vrij te laten, mits zij niet naar Zuid-Afrika terugkeeren, welke voorwaarde wij van den Minister hebben vernomen, dat ook voor de Nederlandsche krijgsgevangenen wordt gesteld. Daar diensvolgens de quaestie voornamelijk een geldquaestie zal zijn, heeft de heer Richthofen zich in verbinding gesteld met Deutsche kringen, om zoo mogelijk een deel van het geld, dat voor de BoerENZAAK is bijeengebracht, te besteden ten gunste van de Deutsche krijgsgevangenen. Eveneens heeft de Minister raad gepleegd met Deutsche reederijen om snelle scheepsgelegenheid tegen verlaagde prijzen te verkrijgen.

Waar nu onze Minister van Buitenlandsche Zaken zich bereid heeft verklaard om alle mogelijke faciliteiten voor den terugkeer onzer landgenooten te verlenen, daar wensch ik het denkbeeld dat in Duitschland nu heeft postgevat bij Zijn Excellentie aan te bevelen. Ik vlei mij dat de Regeering op den weg dien zij tot nog toe heeft bewandeld zal voortgaan, om alle haar ten dienste staande maatregelen te nemen ten einde de Nederlandsche krijgsgevangenen zoo spoedig mogelijk uit hun gevangenschap te zien ontslaan.

Ik dank daarom nogmaals den Minister voor de afgelegde verklaring.

De Voorzitter: Namens de Kamer dank ik den Minister voor de gegeven inlichtingen.

De Vergadering gaat thans over in Comité-generaal, ter behandeling van de HUISHOUDELIJKE BEGROTING DER KAMER.

De openbare vergadering wordt na eenigen tijd hervat.

De notulen van het verhandelde in de vergadering van heden worden gelezen en goedgekeurd.

De vergadering wordt gesloten.